

Πόλη: το οικοσύστημα του ανθρώπου

Το 1950 υπήρχαν μόνο δύο πόλεις στον κόσμο με πληθυσμό μεγαλύτερο από 8 εκατ.: η Νέα Υόρκη και το Λονδίνο. Σήμερα υπάρχουν 23 πόλεις στον κόσμο με πληθυσμό μεγαλύτερο από 10 εκατ. κατοίκους και οι 18 από αυτές βρίσκονται σε αναπτυσσόμενες χώρες*. Σύμφωνα με υπολογισμούς, μέχρι το 2025 τα 3/4 του παγκόσμιου πληθυσμού θα ζουν σε πόλεις. Είναι όμως οι σημερινές πόλεις οι πόλεις των ονείρων μας; Εξυπηρετούν τις ανάγκες μας; Χαιρόμαστε να ζούμε σε αυτές;

Οι πόλεις σήμερα έχουν τεράστιο οικολογικό αποτύπωμα. Χρειάζονται πολλή ενέργεια και τεράστιες εκτάσεις υπαίθρου για να τραφούν και να τους παρέχουν τα υλικά και τα προϊόντα που θεωρούμε όλοι δεδομένα στην καθημερινή μας ζωή στην πόλη. Δείτε πώς παραλούν τα πάντα όταν κάνουν απεργία οι μεταφορείς και οι ιδιοκτήτες φορτηγών: εξαντλούνται τα τρόφιμα, η βενζίνη, παραλύει το εμπόριο, ο τουρισμός, η οικονομία. Έχουμε μάθει να εξαρτόμαστε από τους «έξω» και απέχουμε πολύ από το παραδοσιακό μοντέλο του αυτάρκους χωριού. Μια θεωρία λέει ότι οι πόλεις σήμερα πρέπει να επιστρέψουν στο μοντέλο πίσω μας το γραμμικό «μεταβολισμό» που

βροχθίζουμε πρώτες ύλες, ενέργεια, νερό, από αλλού, και παράγουμε σκουπίδια, απόβλητα και ρύπους, που φροντίζουμε να εναποθέτουμε αλλού!)

Οι σύγχρονες πόλεις παράγουν σημαντικές ποσότητες απορριμμάτων και ρύπανσης, που με τη σειρά τους οδηγούν σε μια μεγαλύτερη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους και του περιβάλλοντος. Οι ελάχιστοι πνεύμονες πρασίνου που έχουν απομείνει εξαφανίζονται σταδιακά, ο πληθυσμός των πόλεων αυξάνεται και μαζί του αυξάνεται το τσιμέντο, η ασφάλτος και τα αυτοκίνητα, οι χείμαρροι μπαζώνονται και το μικροκλίμα της πόλης αλλάζει.

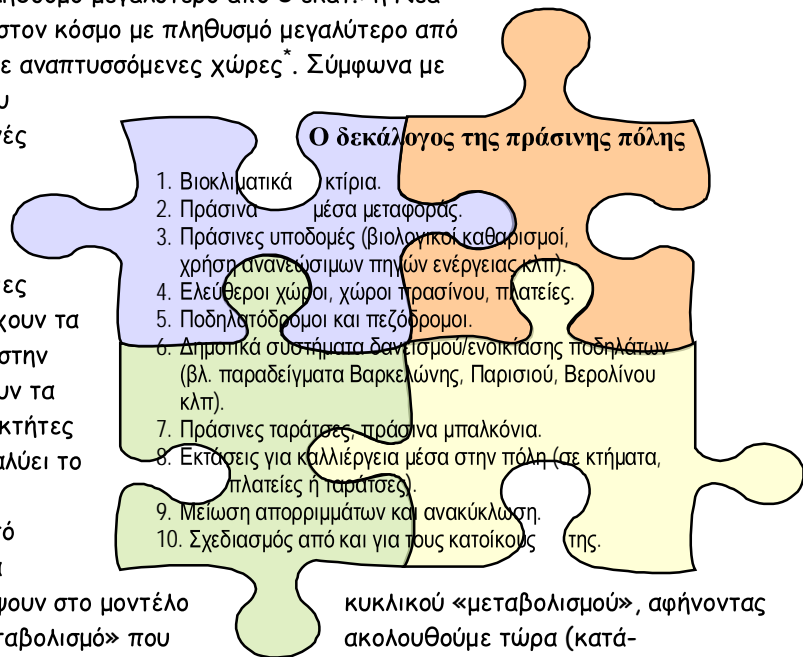
Η αστικοποίηση των τελευταίων δεκαετιών και η έλλειψη πολεοδομικού σχεδιασμού ευθύνεται για πολλά περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα των σύγχρονων πόλεων, όπως άναρχη δόμηση, πίεση στην περιφερειακή ζώνη, αμέτρητες καταπατήσεις, εμπρησμοί περιαιστικών δασών, έλλειψη υποδομών, έλλειψη χώρων στάθμευσης, κυκλοφοριακό πρόβλημα, τόνοι σκουπιδιών, ακόμη και αυξημένη ανεργία.

«Οι υψηλοί συντελεστές δόμησης, σε συνδυασμό με την αντιπαροχή και το συνεχές οικοδομικό σύστημα, είχαν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση πυκνοδομημένων με υψηλά κτίρια περιοχών οι οποίες μετέβαλαν τον πολεοδομικό ιστό και τελικά αναίρεσαν την ίδια την πόλη. Η οργανική πόλη παραμορφώθηκε και οι γειτονιές ξαφανίστηκαν. Τη θέση τους πήραν τα απρόσωπα κουτιά στα οποία στοιβάζονται οι κάτοικοι αυτής της παραμορφωμένης πόλης. Οι περισσότεροι από τους οικισμούς της περιφέρειας της πόλης προέρχονται από καταπατημένες δασικές εκτάσεις και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για κατοικία. Οι υπόλοιπες περιοχές αποτελούν κυρίως περιοχές αυθαιρέτων. Τα αυθαίρετα αυτά άλλοτε νομιμοποιούνται ατομικά και άλλοτε εντάσσονται συλλογικά στο σχέδιο πόλεως. Από τις περισσότερες περιοχές της Αθήνας λείπουν τα έργα υποδομής, γεγονός που διαπιστώνεται με την πρώτη νεροποντή». Δημήτρης Χριστοφιλόπουλος, καθηγητής Παν. Αθηνών.

Με την αύξηση του πληθυσμού και την αποξένωση των ανθρώπων οι κοινωνικοί δεσμοί χάνονται και αυξάνεται η μοναχικότητα και συχνά η βία και η εγκληματικότητα. Η εποχή που γνωρίζαμε τους γείτονες μας, που τα παιδιά μπορούσαν να παίζουν στο δρόμο ή στο πάρκο της γειτονιάς μόνα τους, που ο παππούς και η γιαγιά γνώριζαν όλους τους συγχωριανούς με το όνομα τους φαντάζει μακρινό όνειρο και κάπως γραφικό, ακόμη και τώρα, που ζούμε στοιβαγμένοι ο ένας πάνω στον άλλον σε γκρίζα κουτιά.

Αθήνα σεντόνι λευκό, γαριασμένο
μάρμαρο, δόξα, στεφάνι και τάφε
τσιγκά, τσιμέντο, ποτάμι θαμμένο
για πάρε χαρτί και μολύβι και γράφε.
[Αθήνα, Δημήτρης Μητσότακας & Οι Ευδαίμονες](#)

* Πηγή: Το Βήμα

κυκλικού «μεταβολισμού», αφήνοντας ακολουθούμε τώρα (κατά- που εισέρχονται στο σύστημα της πόλης

«Η ιστορία της Αθήνας χαράσσεται αδιάκοπα επάνω στο ίδιο υπόβαθρο. Συνεχείς στρώσεις αδρανών, πλήρωσης, ασφάλτου, ασβέστη, ιζημάτων, ρύπανσης: η πόλη ασκεί πίεση στις παρυφές της μπαζώνοντας, καλύπτοντας, σβήνοντας, ξεχνώντας. Μνημεία γίνονται θεμέλια ασήμαντων κτιρίων. Ροές και πρακτικές διακρίνονται ως καπνισμένα ίχνη. Οι ρήξεις, τα ανοίγματα, οι μελέτες, ο δημόσιος χώρος εμποδίζονται. Η πίεση επιστρέφει στο κέντρο με μανία.

Στο εντροπικό υπόστρωμα γράφεται μια δεύτερη, εφήμερη ιστορία: τσιχλες στις νεραντζιές, η υπογραφή του Βύρωνα στο ναό του Ποσειδώνα, ονόματα εραστών στα παγκάκια, συνθήματα και γκράφιτι σχεδόν πάντα στα νεοκλασικά. Ένα συνεχές, ζωντανό μουρμουρητό, σημάδια ρήξεων, νοήματος και επιθυμιών, σε μια πόλη που δεν τις εκφράζει –ακόμη– στην αρχιτεκτονική της». Πέτρος Μπαμπασιάκας, Παν. Πατρών

ασχήμια της πόλης μάς περιβάλλει και μας καταθλίβει, από τα παράθυρά μας αντικρίζουμε δάση κεραιών και φωτεινών επιγραφών, ενώ σπάνια κάποιο πιο εμπνευσμένο γκράφιτι ή τοιχογραφία έρχεται να γεμίσει χρώμα κάποια ασπρόμαυρη γωνιά της πόλης. Τον Αύγουστο η άδεια πόλη μάς επιφυλάσσει μια κλεφτή ματιά στο «τι θα γινόταν αν...», ενώ το χειμώνα, αν είμαστε τυχεροί, για κάποια εικοσιτετράωρα οι σωροί των σκουπιδιών, η άσφαλτος, το τσιμέντο και ο θόρυβος της πόλης θα σκεπαστούν από το κατάλευκο χιόνι, για να δώσουν μια άλλη ονειρική διάσταση στην γκριζα πόλη μας.

Αειφόρες πόλεις

Τα τελευταία χρόνια, καθώς το αστικό περιβάλλον απέχει πολύ από το ιδεατό μας, υπάρχει μια κίνηση από πολίτες, συλλόγους, αρχιτέκτονες, πολεοδόμους, ακόμη και πολιτικούς να σχεδιάσουν αειφόρες πόλεις, που θα σέβονται το περιβάλλον και τον άνθρωπο, θα του προσφέρουν ανάσες πρασίνου και καθαρού αέρα και θα «ξαναχτί-σουν» με δειλά βήματα τον κοινωνικό ιστό που έχει καταρρεύσει, φέρνοντας κοντά τους αποξενωμένους πολίτες. Μια τέτοια πόλη θα χρησιμο-ποιεί τους δικούς της πόρους για τις ανάγκες της, συμβάλλοντας έτσι τόσο στην προστασία του περι-βάλλοντος όσο και στην εξάλειψη της φτώχειας στον πλανήτη. Θα παράγει λιγότερα απορρίμματα, απόβλητα και ρύπους, με άλλα λόγια θα είναι μια πόλη «υγιής», που θα αντιπροσωπεύει το κοινό όραμα των κατοίκων της.

Καλά παραδείγματα

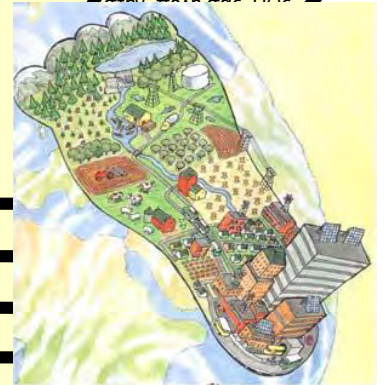
Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο ακούμε για καλά παραδείγματα πράσινης ανάπτυξης από όλο τον κόσμο. Κάποιες πόλεις έχουν κάνει σημαντικά βήματα όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας, την ανακύκλωση, τους χώρους πρασίνου ή τη φιλική προς το περιβάλλον δόμηση. Το Freiburg στη Γερμανία, μια πόλη 200.000 κατοίκων, διαθέτει περισσότερες ηλιακές οροφές από ό,τι ολόκληρη η Βρετανία των 60 εκατ. κατοίκων! Στην Αβάνα, στην Κούβα όλη η πόλη είναι γεμάτη από μικρές συνεταιριστικές φάρμες, που καλλιεργούν οι κάτοικοι των γειτονικών πολυκατοικιών. Το Βανκούβερ στον Καναδά, με 2 εκατομμύρια κατοίκους, αντλεί το 90% της απαιτούμενης ενέργειάς του από τον υδροηλεκτρισμό, ενώ διαθέτει αιολικά πάρκα και ηλιακούς συλλέκτες και η δημοτική αρχή σχεδιάζει ήδη την αξιοποίηση των θαλάσσιων κυμάτων και της παλίρροιας για την παραγωγή ενέργειας. Το Ρέικιαβικ, η πρωτεύουσα της Ισλανδίας, με πληθυσμό 200.000 κατοίκους,

καλύπτει τις ανάγκες του εξ ολοκλήρου από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η γεωθερμική ενέργεια που παράγεται από το πολύ ιδιαίτερο έδαφος της χώρας, μαζί με τον υδροηλεκτρισμό, είναι οι κυριότερες πηγές που τροφοδοτούν την πόλη. Η Κουριτίμπα, στη νότια Βραζιλία, με περίπου 2 εκατομμύρια κατοίκους, φημίζεται για τα 30 μεγάλα πρότυπα πάρκα της, αλλά και τις 350 πλατείες της. Φανταστείτε ότι διαθέτει κατά μέσο όρο 52 τετραγωνικά μέτρα πρασίνου ανά κάτοικο!

Ο κοινωνιολόγος Ρόμπερτ Παρκ υποστήριξε ότι «η πόλη είναι κάτι παραπάνω από μια συλλογή από ξεχωριστούς ανθρώπους και κοινωνικές ανέσεις -δρόμους, κτίρια, ηλεκτρικά φώτα, τραμ, τηλέφωνα κτλ. Είναι κάτι παραπάνω επίσης από έναν απλό ασταρισμό θεσμών και διοικητικών φορέων: δικαστηρίων, νοσοκομείων, σχολείων, αστυνομίας και δημόσιων λειτουργικών διαφόρων ειδών. Η πόλη είναι περισσότερο μια κατάσταση του μυαλού, ένα σύνολο από έθιμα και παραδόσεις και οργανωμένες νοοτροπίες και συναισθήματα τα οποία ενυπάρχουν σε αυτά τα έθιμα και τα οποία μεταδίδονται με αυτή την παράδοση. Η πόλη δεν είναι, με άλλα λόγια, απλά ένας υλικός μηχανισμός και μια τεχνητή κατασκευή. Η πόλη εμπλέκεται στις ζωτικές διαδικασίες των ανθρώπων που την αποτελούν• η πόλη είναι ένα προϊόν της φύσης, και ειδικότερα της ανθρώπινης φύσης».

Συνοδευτικό Υλικό

- ▶ Βγείτε μια βόλτα στη γειτονιά σας και αποτυπώστε με τη φωτογραφική σας μηχανή τα κομμάτια του παζλ που θα θέλατε να κρατήσετε αν ήταν να ξαναφτιάξετε τη πόλη από την αρχή. Φτιάξτε όλοι μαζί ένα κολάζ με τη γειτονιά που ονειρεύεστε με τις φωτογραφίες που βγάλατε.
- ▶ Έρχεται ένας φίλος σας από το εξωτερικό επίσκεψη στην πόλη σας. Διαλέξτε τι θα του δείξετε για να τον κάνετε να αγαπήσει την πόλη σας και φτιάξτε ένα 5λεπτο βίντεο «ξαναγώντας» τον στην αγαπημένη σας πόλη. Τι παραλείψατε και γιατί;
- ▶ Διαβάστε τη μελέτη του WWF για το αστικό πράσινο. Τι χώρους πρασίνου θα θέλατε να έχει η πόλη σας; Πώς θα τους εκμεταλλευόσασταν; Δείτε την ταινία «Τα παιδιά παίζει» και συζητήστε για ποιόν σκοπό θα άξιζε να κάνατε μια αντίστοιχη κίνηση στη γειτονιά σας.
- ▶ Κάντε μια έρευνα στο διαδίκτυο για να βρείτε ποιες γειτονίες/ δήμοι στην Ελλάδα και τον κόσμο είναι οι πιο αραιοκατοικημένες και σκεφτείτε τι μπορεί να σημαίνει αυτό για για το για το περιβάλλον και την ποιότητα της ζωής των κατοίκων τους.
- ▶ Βρείτε ένα λογοτεχνικό κείμενο ή ένα τραγούδι που να αναφέρεται στην παρουσιάζει;

Φανταστείτε μια πόλη του μέλλοντος με μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα. Μια πράσινη γειτονιά με φωτοβολταϊκά συστήματα, με ηλεκτρικά οχήματα, ταρασόκηπους και συστήματα εξοικονόμησης νερού και απορριμμάτων. Μια πόλη που εννοεί ένα διαφορετικό τρόπο ζωής, έναν αειφόρο τρόπο ζωής. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, να έχουμε φοροπαλλαγή για να ζούμε εκεί... Φαντάζει σενάριο επιστημονικής φαντασίας; Ε, λοιπόν, είναι αλήθεια, πρόκειται για το BedZED (Beddington Zero Energy Development), ένα προάστιο του Λονδίνου που παρέχει στους κατοίκους του όλα τα παραπάνω. Το καινοτόμο ευρωπαϊκό οικολογικό χωριό κόστισε συνολικά 15,7 εκατομμύρια λίρες μέχρι να ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός και η κατασκευή του το 2001. Σημαντικότερος παράγοντας που κίνησε τα νήματα και συνέλαβε την αρχική ιδέα ήταν το βρετανικό WWF, το οποίο και προώθησε την επαφή μεταξύ της αγγλικής κυβέρνησης και όλων των φορέων που συνεργάστηκαν για την ολοκλήρωση του έργου, δηλαδή των βιομηχανιών, των εταιρειών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που χρηματοδότησε τα φωτοβολταϊκά της βιοκλιματικής γειτονιάς. Ο στόχος ήταν μηδενική χρήση ορυκτών καυσίμων, όπως πετρέλαιο, άνθρακας και αέριο, και μηδενική εκπομπή αερίων που επισπεύδουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

- Στα θεμέλια των κτιρίων υπάρχουν δεξαμενές για το βρόχινο και το ανακυκλωμένο νερό. Η κατανάλωση νερού είναι 33% λιγότερη από ό,τι στα συμβατικά κτίρια.
- Ο στόχος για τα επόμενα δέκα χρόνια είναι να μπορεί να παράγει αρκετή ενέργεια από τα φωτοβολταϊκά κύτταρα, ώστε να τροφοδοτούνται 40 ηλεκτρικά οχήματα. Για τους ιδιοκτήτες των ηλεκτρικών οχημάτων εννοείται ότι τόσο η ενέργεια όσο και το πάρκινγκ θα είναι δωρεάν.
- Οι καθημερινές ανάγκες των κατοίκων καλύπτονται από το σταθμό συμπαραγωγής θερμότητας και ισχύος, που καίει υπολείμματα ξυλείας και παράγει βιοκαύσιμα με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.
- Τα οικοδομικά υλικά επιλέχθηκαν προσεκτικά και μεταφέρθηκαν από περιοχές μέγιστης ακτίνας 60 χιλιομέτρων, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθεί η ενέργεια που καταναλώθηκε για τη μεταφορά τους.